

РЕЦЕНЗИЯ

от проф. д-р Албена Керековска, д.м.

Зам.-ректор по учебната дейност

Медицински университет „Проф. д-р Параскев Стоянов” – Варна,

член на Научно жури съгласно Заповед № Р-109-393/15.11.2017г. на Ректора на

Медицински университет - Варна и

официален рецензент съгласно Заповед на Ректора №

Р-109-457/22.12.2017г.

Относно: Конкурс за заемане на академичната длъжност *“Доцент” в област на висшето образование „7. Здравеопазване и спорт“, професионално направление „7.1. Медицина“, по специалност „Социална медицина и здравен мениджмънт“* за нуждите на Учебен сектор „Инспектор по общественото здраве“ към Медицински колеж – Варна, обявен в *Държавен вестник*, бр.77 от 26.09.2017г.

В обявения конкурс участва един кандидат – д-р **Цветелина Христова Търпоманова, д.м.**

Кандидатът е представил всички необходими документи за участие в конкурса, съответстващи на изискванията на Закона за развитие на академичния състав в Република България, Правилника за приложението му и Правилника за развитие на академичния състав на Медицински университет – Варна.

Кратки данни за кариерното развитие на кандидата

Д-р Търпоманова придобива образователно-квалификационна степен „магистър“ по специалността „Медицина“ в Медицински университет – Варна през 1994г. и ОКС „магистър“ по специалност „Здравен мениджмънт“ през 2007г. През 2012г. тя успешно защитава дисертационен труд на тема *„Развитие на системата за лечение на зависимости – създаване и управление на мрежа от структури в Община Варна“* и придобива образователната и научна степен „доктор“ по научната специалност „Социална медицина и организация на здравеопазването и фармацията“.

Трудовия си стаж започва през 1994г. като лекар-ординатор в Център за спешна медицинска помощ и училищен лекар в гр. Долни Чифлик. През 1995г. е зачислена като специализант в Катедрата по психиатрия и медицинска психология към Медицински университет – Варна. През 2001г. д-р Търпоманова е назначена за Началник Наркологично отделение в Държавна психиатрична болница „Карвуна“, а през 2002г. – като лекар-психиатър в ДКЦ I – гр. Девня. В периода 2003 – 2013-та година е управител на Център за психично здраве – Варна.

Академичната си кариера стартира през 2012г. като хоноруван преподавател по Социална медицина и промоция на здравето към Медицински колеж – Варна. През 2013г., след спечелен конкурс е избрана за асистент към УНС „Инспектор по общественото здраве и социални дейности“ на Медицински колеж при МУ – Варна, а от 2015г. е главен асистент в същия учебен сектор.

През 1997г. д-р Търпоманова завършва основен курс по Обща медицина, а през 2001г. придобива медицинската специалност „Психиатрия“.

Проведените многобройни квалификационни курсове за продължаващо обучение и краткосрочни специализации, както в страната, така и в чужбина, допълнително допринасят за професионалното развитие на кандидатката и я формират като добре подготвен и модерно мислещ специалист, експерт, преподавател и изследовател. Основните насоки на нейното следдипломно обучение и квалификация са в областта на: здравния мениджмънт; позитивната психотерапия и психосоматична медицина; оценка на степента на зависимост към психоактивни вещества; лечение на зависимости (медикаментозно лечение, групови терапевтични стратегии; кризисни интервенции); психо-социална рехабилитация и справяне със социалното изключване при зависими лица; правно регулиране в здравеопазването; съдебно-психиатрична експертиза и др.

Д-р Търпоманова има солидна подготовка в областта на обявения конкурс. През 2003г. специализира „Здравен мениджмънт“ към Икономически университет – Варна, а през 2005г – 2007г. тя се обучава в магистърската програма по Здравен мениджмънт към Медицински университет – Варна. През 2012г. кандидатката придобива образователната и научна степен „доктор“ по научната специалност „Социална медицина и организация на здравеопазването и фармацията“.

Д-р Търпоманова има отлична професионална подготовка, дългогодишен практически, управленски и експертен опит в областта на превенцията и лечението на зависимости и психо-социалната рехабилитация на зависими лица, включително и като участник и ръководител на проекти и програми за субституиращо и поддържащо лечение на зависимости и психо-социална рехабилитация на лица с психични и поведенчески разстройства, дължащи се на употреба на наркотични вещества.

Член е на Колежанския съвет на Медицински колеж – Варна. Член е на Българския лекарски съюз и на Българското научно дружество по обществено здраве.

Има добра чуждоезикова подготовка - владее и използва в професионалната си дейност английски, немски и руски език.

Обща характеристика на научноизследователската и научно-приложната дейност на кандидата

Приложените за участие в конкурса публикации и справки доказват висока научна продуктивност на кандидата – в изследователски, публикационен и приложен аспект. Д-р Търпоманова кандидатства за конкурса с достатъчно по обем научно творчество - с подчертан принос и широк тематичен обхват.

За участие в настоящия конкурс са приложени общо 68 научни труда - плод на цялостната ѝ научно-изследователска дейност, разпределени по видове както следва:

- Дисертационен труд, представен с автореферат;
- Монографичен (хабилитационен) труд – 1 брой;
- Пълнотекстови научни публикации – общо 50 броя, от които:
 - ✓ 46 - в периодични списания (14 от които в чужбина);
 - ✓ 4 - в сборници (1 от които в чужбина);
- Участия в научни форуми с публикувани резюмета – общо 12 броя, 7 от които в чужбина;
- Участия в научни форуми без публикувани резюмета – 4 броя в чужбина;
- Участие в подготовката на образователни пособия и методични ръководства - 4 броя.

Всички публикации са коректно описани и приложени в пълен обем към материалите за конкурса.

Общо 9 научни труда – дисертационен труд, дипломна работа, 6 пълнотекстови публикации и едно методично ръководство - са свързани с процедурата за присъждане на ОНС „Доктор” .

Публикациите са в утвърдени научни издания в чужбина и у нас: „*World Journal of Pharmacy and Pharmaceutical Sciences*“; „*Journal of Education, Psychology and Social Sciences*“; „*Research in Kinesiology*“; „*Activities in Physical Education and Sport*“; „*Merit Research Journal of Education and Review*“; „*International Journal of Recent Advances in Multidisciplinary Research*“; „*Asian Journal of Science and Technology*“; „*Knowledge International Journal*“; „Психиатрия“; „Неврология и психиатрия“; „Обща медицина“; „Социална медицина“; „Здравна икономика и мениджмънт“; „Сестринско дело“; „Варненски медицински форум“; „Здраве и наука“ и др.

Основните тематични направления в научноизследователската дейност и в научните приноси на д-р Търпоманова са в областта на научната специалност на обявения конкурс, както следва:

1. Лечение и рехабилитация на лица, зависими от наркотични вещества;
2. Промоция на здраве с акцент училищна възраст;
3. Оптимизиране на обучението на студентите в Медицински колеж – Варна.

Изследванията, свързани с лечението и рехабилитацията на зависими от наркотични вещества лица, са сред водещите направления в изследователските интереси на кандидатката. Проведено е сравнително проучване на структурите за лечение и рехабилитация на зависими лица. Анализирани е системата за лечение и рехабилитация на зависими лица в град Варна, като е определен оптималният брой на структури и услуги на регионално ниво. Адаптиран към националните и културални особености у нас е методът на СЗО за оценка на нуждите от лечение и рехабилитация на зависимости. Изготвен е модел на мрежа от структури за лечение и рехабилитация с единен център за оценка, насочване и координация. Представен е алгоритъм за необходимите лечебни и рехабилитационни услуги. Оригинален принос със съществена практическа значимост е разработеният модел за оптимизиране на метадоновото лечение в България чрез диференциране на метадоновите програми като лечебни, поддържащи и програми за високорискови пациенти.

Изследователските интереси в тази област и професионално-експертният потенциал на д-р Търпоманова са в основата и на нейното участие в изготвянето на Насоки за добра клинична практика в субституиращото лечение и Стандарт за лечение с опиоиди и агонисти-антагонисти на лица, зависими към опиоиди, които имат безспорна практическа приложимост.

Съществен приносен характер имат и изследванията в областта на промоцията на здраве в училищна възраст, насочени към изследване на: нивото на агресивност сред варненските ученици и моделиращите го фактори; употребата на психоактивни вещества в училищата във Варна и София; информираността на ученици за здравословния начин на живот; причини за значими отклонения в здравето на децата и юношите. Те имат изключително практически-приложен характер. Изработени са Насоки за добра практика за превенция и справяне с агресията в училищна възраст, Методическото ръководство за педагогически съветници и Пътеводител на съвременния родител. Апробирани са конкретни интервенции за справяне с проблемно поведение на учениците на територията на град Варна. Изработени са план-програми за здравно образование на ученици, от различни възрастови групи, включени в практическото обучение на студентите от Медицинския колеж.

Последното тематично направление, обобщаващо научната продукция и приноси на кандидата е “Оптимизиране на обучението на студентите в Медицински колеж – Варна”. Проучванията в това направление са свързани с изследване на: мотивацията за избор на специалност сред студентите; нагласите и възможностите за професионална реализация; информираността на студентите за здравословния начин на живот и безопасните условия на труд. Разработена е обучителна програма на студенти от медицински университет и медицински колеж за психосоциална подкрепа в системата на средното образование. Предложено е разширяване на програмата по избираемата дисциплина „Промоция на здраве в училище“ с цел подготовка на инспекторите по общественото здраве за специалисти по здравно образование в училищата.

Приемам научните приноси, посочени детайлно в справката на кандидата. Те са коректно определени, отграничени по тематични направления и добре обосновани в приложените документи и научни трудове. Като обобщаваща характеристика на научните трудове подчертавам широкия обхват, актуалността на разглежданата тематика, приносния характер и потенциала за практическа приложимост на научните резултати.

Доказан е висок личен принос в реалните публикации и участия в научни форуми. Кандидатът е самостоятелен или първи автор на 39 от пълнотекстовите публикации, резюмета и научни съобщения, втори автор на 25 публикации, трети и следващ – само на 4 от публикациите.

Представени са доказателства за отражението на публикациите на кандидата в българската научна литература. Преставена е справка за 9 цитирания в български източници.

Няма данни за публикации с Импакт фактор.

Д-р Търпоманова работи активно и подпомага научната дейност на студенти от Медицинския колеж - като ръководител на научните им изследвания и разработки. Участва активно в организацията на ежегодните научни сесии за преподаватели и студенти на Медицинския колеж като член на Организационния комитет.

Оценка на монографичния труд

Кандидатката е представила рецензиран монографичен труд по научната специалност на обявения конкурс, идентифициран с международен стандартен номер ISBN, съгласно изискванията на Правилника на Медицински университет – Варна.

Монографията “*Социални аспекти на лечението с метадон в България*” е представена в обем от 246 стандартни страници, разпределени във въведение, шест глави, заключение и богата библиография. Книгописът съдържа 265 заглавия, от които 62 на български и 203 на английски език. Впечатляващ е големият брой литературни източници, отразяващи съвременните тенденции по проблема, което е илюстрация за много добрата литературна осведоменост и актуална информираност на автора.

Монографичният труд е адресиран преди всичко към работещите в сферата на зависимостите, но може да бъде използван и от всички интересуващи се от този проблем - нарколози, лекари от общата практика, социални работници, медицински сестри, студенти медици, и др.

В книгата се представят актуални данни за употребата на опиати. Дискутират се здравните, социални и икономически щети от тази употреба. Систематично се представят съществуващите подходи за лечение на зависимости, техните възможности, ограничения и специфика на работа в различните страни. Представена е историята и спецификата на метадоновото лечение в България. Изчерпателно е разгледана нормативната рамка и изискванията към лечебните заведения. Представени са както положителните резултати от

метадоновото лечение, така и съществуващите негативни социални ефекти и възможните мерки за тяхното минимизиране. Детайлно е описана организацията на метадоновото лечение в България. На база идентифицираните проблеми е направено предложение за оптимизиране на съществуващата нормативна уредба и практика чрез диференциране на метадоновите програми на три типа: лечебни, поддържащи и програми за високорискови пациенти. Специално внимание е отделено на процесите на координация, мониторинг и контрол между метадоновите програми. Накрая, като добра практика, е представена организацията на високо-праговата лечебна програма с метадон към Центъра за психично здраве – Варна и нейната динамика през годините, като акцент е поставен върху постигнатите успехи.

Оценка на учебно-преподавателската дейност на кандидата

Д-р Търпоманова има пет учебни години преподавателски стаж по специалността, първата – като хоноруван асистент, а останалите като асистент и главен асистент в УС „Инспектор по общественото здраве“ към Медицински колеж – Варна. Тя изпълнява функциите и на административен асистент към Учебния сектор. Учебната ѝ натовареност е достатъчна, съобразно изискванията на Правилника за развитие на академичния състав на МУ – Варна, като последните две учебни години надхвърля приетия в Университета норматив за преподавателска заетост.

Участва активно в преподаването на студентите от различните специалности на Медицинския колеж, като води изцяло лекционния курс и семинарни упражнения по дисциплините: „Социална медицина и промоция на здравето“; „Промоция на здравето в училище“; „Промоция на здравето на работното място“; „Социална медицина и промоция на очното здраве“. Участва в разработването и актуализирането на учебните програми по по тези дисциплини.

Като административен асистент, д-р Търпоманова участва в планирането на преддипломния стаж на студентите от УС „Инспектор по общественото здраве“ и в утвърждаването на базите. Ръководител е на дипломанти от Магистърската програма „Опазване и контрол на общественото здраве“.

През 2013г. е преминала сертифициран курс за „Педагогически основи на академичното преподаване“ към Медицински университет-Варна.

Извън академичното преподаване и учебно-преподавателската дейност към Медицинския колеж, д-р Търпоманова е подготвена и развива активна обучителна дейност сред заинтересовани групи специалисти и в общността. Сертифицирана е като обучител за работа с полу-структурираното интервю за оценка на степента на зависимост към психоактивни вещества от Националния център по наркомании и е придобила право да провежда обучение за работа с инструмента „EuropolASI“. В рамките на проекти и общински програми участва в разработването на образователни пособия и методични ръководства, насочени към подготовка и обучение на педагогически съветници, училищни психолози, медицински специалисти и родители за справяне с агресията и превенция на зависимости в училищна възраст.

Експертна дейност

Д-р Търпоманова има отлична професионална подготовка, дългогодишен практически, управленски и експертен опит в областта на превенцията и лечението на зависимости и психо-социалната рехабилитация на зависими лица, включително и като участник и ръководител на проекти и програми за субституиращо и поддържащо лечение

на зависимости и психо-социална рехабилитация на лица с психични и поведенчески разстройства, дължащи се на употреба на наркотични вещества.

От 2003г. д-р Търпоманова има придобита квалификация по съдебно-психиатрична експертиза. През 2008г. е включена като експерт в работна група за разработване на Насоки за добра клинична практика в субституиращото поддържащо лечение. През 2011г. и 2012г. е сертифицирана като обучител на медицински специалисти, педагогически съветници, училищни лекари, учители и родители за разпознаване на първи признаци на употреба на психоактивни вещества и адекватно реагиране, и за работа с деца с проблемно поведение. В периода 2013-2015г. участва като експерт в Експертния съвет по лечение на зависимости към Министерството на здравеопазването. Като професионалист и експерт, тя участва в изготвянето и на Стандарт за лечение с опиев агонисти и агонисти-антагонисти на лица, зависими към опиоди.

Лични впечатления от кандидата

Личните ми впечатления от д-р Търпоманова я характеризират като целенасочен, последователен, работоспособен, самовзискателен и коректен колега; подготвен, отговорен и отдаден специалист.

Тя притежава богат клиничен и управленски опит в областта на превенцията и лечението на зависимости и рехабилитацията на зависими лица и проявява качества на задълбочен и добросъвестен професионалист, преподавател и изследовател със стремеж към непрекъснато развитие и усъвършенстване.

Заклучение

Кандидатът за участие в настоящия конкурс покрива изискванията на Закона за развитие на академичния състав на Република България, Правилника за приложението му и Правилника за развитие на академичния състав на Медицински университет – Варна за заемане на академичната длъжност „Доцент”.

Д-р Цветелина Търпоманова предоставя актуална, оригинална и задълбочена, достатъчна по обем научна продукция с оригинален характер, значим практически принос и широк тематичен обхват. Тя притежава много богат клиничен, управленски, учебно-преподавателски, научноизследователски и експертен опит.

Цялостната оценка на професионалното развитие, учебно-преподавателската активност, научните изяви и принос, експертният потенциал и утвърденият авторитет на кандидата ми дават основание да дам положително становище и убедено да предложа на уважаемите членове на Научното жури да изберат д-р Цветелина Христова Търпоманова, д.м. за академичната длъжност „Доцент” в област на висшето образование „7. Здравеопазване и спорт“, професионално направление „7.1. Медицина“, по специалност „Социална медицина и здравен мениджмънт“ за нуждите на Учебен сектор „Инспектор по обществено здраве“ към Медицински колеж – Варна.

26. 01. 2018 г.

Гр. Варна

Член на Научното жури:

/Проф. д-р Албена Керековска, д.м./

